

Uvodna reč urednica tematskog broja

Guest editors' introduction

Izbijanje COVID-19 pandemije s početka 2020. bio je svetski, istorijski društveni šok, kako za celu planetu, tako i za pojedinačne države, vlade, društvene sisteme, populacije i pojedince. Planeta se na trenutak zaustavila, nastupilo je masovno i masivno zatvaranje spoljašnjih i unutrašnjih granica država, blokiranje mobilnosti ljudi, prekid privrednih i društvenih delatnosti, osim zdravstva, snabdevanja hranom i lekovima, komunalnih službi (čišćenje i održavanje higijene prostora). Ljudi su se suočili sa zdravstvenom krizom bez presedana u poslednjih stotinak godina, koju će slediti (odnosno već je otpočela), globalna ekonomska kriza, mnogo većih razmera nego što je bila ona iz 2008. Korona kriza je proizvod globalnog rizičnog življenja u postmodernom društvu, razuzdanog neoliberalnog kapitalizma, sa izazovima koje je sam čovek kreirao svojim neodgovornim odnosom prema prirodi u sebi i oko sebe. Još osamdesetih godina 20. veka jedan od vodećih evropskih sociologa Ulrich Bek je u svojoj čuvenoj knjizi *Rizično društvo* napisao: „Rizično društvo je društvo katastrofa. U njemu vanredno stanje preti da postane normalno“.

COVID-19 pandemija uticala je na sve tri komponente demografskog kretanja stanovništva: mortalitet, fertilitet i migracije. Promene u mortalitetu stanovništva ogledaju se kroz višak smrtnosti (*excess mortality*) i porast ukupnog broja umrlih. Prema izveštajima *Svetske zdravstvene organizacije*, do sada je zabeleženo 3,7 miliona smrtnih ishoda u svetu izazvanih virusom korona, pri čemu su najviše pogođeni stanovnici Severne i Južne Amerike, Evrope i Jugoistočne Azije. Uticaj korona krize na fertilitet odrazio se dvojako: u pojedinim državama, pretežno zemljama u razvoju, zabeležen je rast broja rođenih, dok Italija, Nemačka, Francuska i Španija beleže pad broja rođenih. Kao posledica zatvaranja i zaključavanja država u prvoj polovini 2020. godine, svet se suočio sa najvećim i najbržim padom mobilnosti stanovništva u modernom dobu. Pored toga, kao posledica društveno-ekonomskih okolnosti izazvanih pandemijom, došlo je do promene u toku ruralno-urbanih migracija. Uzimajući u obzir da pandemija nije završena, kao i činjenicu da se u demografskim analizama raspolaže sa preliminarnim podacima, koji su i u metodološkom smislu različiti, još uvek nije moguće iznositi konačne posledice uticaja na demografske procese i promene. Takođe, neizvesno je kada će se ova kriza završiti, kao i da li će se i u kojoj meri vratiti pređašnji lični i društveni život, odnosno da li će novonastala 'normalnost' postati trajno, a ne biti jedno prolazno stanje.

Uzimajući u obzir aktuelnost teme COVID-19 pandemije i njenog uticaja i posledica na stanovništvo, ali i sveukupni razvoj društva, redakcija časopisa *Stanovništvo* odlučila je da jedan broj posveti upravo ovoj temi. U tom kontekstu, čitaocima predstavljamo radove koji su, nakon procesa recenzije, odabrani sa poslednje konferencije *Društva demografa Srbije* pod naslovom „COVID-19: Sociodemografski procesi, izazovi i posledice pandemije“, koja je okupila veći broj istraživača sa prostora bivše Jugoslavije.

Dr Mirjana Bobić
Dr Daniela Arsenović